

Dieter David Scholz
RICHARD WAGNERS ANTISEMITISMUS
Jahrhundertgenie im Zwielight-Eine Korrektur

- Der Antisemitismus Richard Wagners in Forschung und Wagner-Literatur. Ein Problemaufriss • Abstammungsfragen • Die tagebücher Cosimas • Wagners musikdramatisches Œuvre • Wagners theoretische Schriften im antisemitischen Umfeld • Von Wagner zu Hitler: Die Wirkungsgeschichte von Wagners Antisemitismus

EEN NOODZAKELIJKE CORRECTIE

door Jos Hermans

Binnen het extreem gepolariseerde debat rond de aard en de invloed van Wagners antisemitisme behoort de Berlijnse publicist Dieter David Scholz tot het kamp van de Wagner-verdedigers. Ons Wagnerbeeld is vervormd door postnationaalsocialistische vooroordelen en misverstanden, zegt Scholz. Met die vooroordelen probeert het boek af te rekenen, een ware Sissiphusarbeid waarvan de auteur zich blijkens zijn voorwoord goed bewust is. Pas de laatste 25 jaar is Wagners antisemitisme een thema geworden voor wetenschappelijk onderzoek maar een neutrale historiserende discussie is tot nog toe niet gevoerd. Scholz werd niet uitgenodigd op de symposia in Bayreuth en Schloss Elmau. Waarom is niet duidelijk. Omdat hij niet behoort tot de coterie van academici die Wagners antisemitisme tot hun vakgebied rekenen? Op basis van de hier voorliggende studie is er geen reden denkbaar om de auteur niet ernstig te nemen. Zijn argumentatie is onderbouwd met feitelijke uitspraken en vertrekt vanuit een indrukwekkende literatuurlijst. Het boek dat gebaseerd is op zijn dissertatie van 1993 aan de Technische Universität Berlin, werd grondig herwerkt en aangepast aan de nieuwste stand van het Wagner-onderzoek, maar voegt niets wezenlijks toe aan de stellingen die hij reeds poneerde in *Ein Deutsches Missverständnis* uit 1997.

Het boek is in de eerste plaats gericht tegen Hartmut Zelinsky en diens theorie van Wagners "religieus-racistisch vernietigingsdenken" die in haar kielzog auteurs als P.L. Rose en Joachim Köhler op ideeën heeft gebracht. "Respect ten aanzien van de chronologische volgorde bij de voorstelling en de duiding van feiten is de eerste plicht van de historicus", sneert Scholz naar het andere kamp. Scholz bouwt zijn Wagnerverdediging hoofdzakelijk op de dagboeken van Cosima Wagner, een bron die door het Wagneronderzoek veel te weinig wordt geciteerd en merkwaardig genoeg vaak als bewijs van het tegenovergestelde wordt geciteerd. Niets daarvan, zegt Scholz, het zijn precies de dagboeken die Zelinsky's theorie weerleggen. Wagners antisemitisme zit vol tegenspraken en ondergaat een grondige evolutie, weg van de onverzoenlijke jodenhaat naar een zekere houding van verzoening en geloof aan de mogelijk-

heid van assimilatie binnen het maatschappelijke veranderingsproces waaraan hij zijn regeneratie koppelt. En hij onderscheidt 5 fasen in Wagners denken.

"De mens Wagner met onbevangenheid tegemoet treden is geen kwestie van verzoening of vergoelijking maar van historische gerechtigheid", aldus Hans Mayer. Scholz essay is niet het laatste woord over deze materie. Zijn stellingen blijven een interpretatie van het feitenmateriaal maar zij revelleren feiten en uitspraken die door de Wagnerkritiek al 25 jaar moedwillig over het hoofd worden gezien. In die zin is deze publicatie noodzakelijk en onontkoombaar.

*Parthas Verlag, 2000, Berlijn,
ISBN 3-932529-69-3*